

**Instytuty świeckie
życia konsekrowanego**

Informator dla kapłanów

Kraków 2014

Redakcja: Zespół
© Krajowa Konferencja Instytutów Świeckich,
2014

ISBN 978-83-7535-149-1

Wydawnictwo Światło-Życie
ul. Królowej Jadwigi 148
30-212 Kraków
tel./fax: (12) 425 30 88
www.wydawnictwo-oaza.pl
wydawnictwo@wydawnictwo-oaza.pl

Papież Pius XII, konstytucją apostolską „Provida Mater Ecclesia” podpisaną 2 lutego 1947 roku, zatwierdził w Kościele nową formę życia konsekrowanego – instytuty świeckie. Pomimo kilkudziesięciu lat istnienia forma ta jest nadal mało znana w Kościele, także duchowieństwu. Dlatego instytuty świeckie, zrzeszone w Krajowej Konferencji Instytutów Świeckich w Polsce, przygotowały niniejszy informator, by przybliżyć tę formę życia konsekrowanego klerikom i kapłanom. Informator ten jest jednocześnie wyrazem zaproszenia kapłanów do współpracy w rozeznawaniu powołań do świeckiego życia konsekrowanego w ramach kierownictwa duchowego, ponieważ rola kapłana w tej delikatnej materii jest niezastąpiona.

Nowa forma życia konsekrowanego

Najbardziej charakterystyczną cechą instytutów świeckich, odróżniającą je od innych form życia konsekrowanego, jest pozostawanie ich członków w świecie, aby przez życie, modlitwę, pracę i działalność udoskonalać go i uświęcać. Jan Paweł II w adhortacji apostolskiej „Vita consecrata” opisuje tę cechę jako syntezę świeckości i konsekracji: „Poprzez syntezę świeckości i konsekracji, która jest ich cechą specyficzną, zamierzają przepajać społeczeństwo nowymi energiami Królestwa Chrystusowego, dążyć do przemiany świata od wewnątrz mocą Błogosławieństw. W ten sposób, choć dzięki swej całkowitej przynależności do Boga są w pełni poświęceni Jego służbie, ich działalność w normalnych warunkach życia w świecie przyczynia się – za sprawą Ducha Świętego – do ożywienia duchem Ewangelii różnych form rzeczywistości

świeckich. Dzięki temu instytuty świeckie zapewniają Kościołowi, każdy zgodnie z własnym charakterem, skuteczną obecność w społeczeństwie” (nr 10). Tak więc obie te rzeczywistości, zarówno konsekracja jak i świeckość, stanowią istotę tego rodzaju powołania i nie mogą być rozdzielane, powinny się wzajemnie przenikać i wzajemnie warunkować. Członkowie instytutów świeckich są w pełni konsekrowani i pozostają również w pełni ludźmi świeckimi.

Konsekracja i świeckość

Konsekracja w instytucie świeckim ma charakter eklezjalny. Oznacza to, że profesja rad ewangelicznych dokonuje się we wspólnocie uznanej przez Kościół. Dlatego śluby składane w instytucie świeckim są ślubami publicznymi. Konsekracja jest prawdziwa i pełna (por. „*Perfectae caritatis*”, 11), chociaż sposób realizacji ślubów jest dostosowany do warunków życia w świecie. Wymaganie świeckości i szacunek dla jej praw nie oznacza odrzucenia czy pomniejszenia wymogów konsekracji, lecz stanowi oryginalną formę praktykowania ich w życiu świeckim.

Czystość

Ślub czystości zobowiązuje członków instytutów świeckich do całkowitej wstrzeźliwości w celibacie, by miłować Boga niepodzielnym sercem, a w Nim wszystkich ludzi. Warunki, w których przychodzi go realizować nie są łatwe. Kult ciała i seksu, promowany we współczesnym świecie, oddziałuje także na osoby konsekrowane, stawiając je wobec trudności, które muszą pokonywać, ale jest też wezwaniem do dawania świadectwa życia zgodnego z Bożym prawem. Z tego powodu bardzo ważne jest, by członkowie instytutów świeckich osiągnęli odpowiedni poziom dojrzałości emocjonalnej jeszcze przed złożeniem ślubów. Siłę potrzebną do zachowania czystości czerpią z wewnętrznego zjednoczenia z Chrystusem i Jego dziewiczą Matką, z uczestnictwa w sakramentach i z modlitwy.

Celibat wiąże się również z samotnością, którą trzeba zaakceptować i przewycięzać przez pielęgnowanie więzi przyjaźni z innymi członkami instytutu. Dlatego w zachowaniu czystości ważną rolę odgrywa wzajemna miłość i życzliwość we wspólnocie, które dają oparcie i zrozumienie.

Ubóstwo

Wymaga ono postawy wewnętrznej wolności wobec dóbr, i to nie tylko materialnych, ale również takich, jak zdolności, wiedza, czas. W życiu członka instytutu świeckiego wyraża się to w umiarkowanym i roztropnym ich używaniu, w odpowiedzialnym wykorzystywaniu ich w celu budowania lepszego świata, w solidarnym dzieleniu się nimi z bliźnimi, w konsekwentnym przyjęciu kondycji człowieka świeckiego i związanej z nią niepewności jutra (utrata pracy, samotna starość i tym podobne). Osoba należąca do instytutu świeckiego zachowuje prawo do posiadania dóbr materialnych, ale dysponuje nimi w pewnej zależności od przełożonych, co określają Konstytucje poszczególnych instytutów.

Posłuszeństwo

To całkowita dyspozycyjność wobec woli Ojca, to rozumne i twórcze wchodzenie w plany Boże. W życiu konsekrowanym polega ono na wspólnym z przełożonym rozeznawaniu woli Bożej. Wyraża się w gotowości zaakceptowania wskazań, dyrektyw oraz konkretnych poleceń przełożonych, dotyczących realizacji charyzmatu

instytutu, i w podporządkowaniu się im; również w zdawaniu sprawy z inicjatyw i decyzji, podejmowanych w różnych okolicznościach w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. Posłuszeństwo to słuchanie Kościoła, wierność Konstytucjom oraz podejmowanie codziennych obowiązków.

Wpływ konsekracji na świeckość ma charakter przede wszystkim wewnętrzny. Konsekrowani w instytutach świeckich pozostają świeckimi także po profesji. Dobrze rozumiana i dobrze przeżywana konsekracja uzdalnia członków instytutów do kierowania ku Bogu całej swojej działalności w świecie i pozwala na uświęcenie tej działalności – ona jest częścią ich ofiary składanej Bogu. Bycie w świecie, to znaczy bycie nie ze świata, lecz dla świata (przemówienie Pawła VI do uczestników I Światowego Kongresu Instytutów Świeckich w Rzymie, w 1970 roku), oznacza życie duchem Błogosławieństw, oznacza odcinanie się od ducha świata, oznacza życie zdolne do przetwarzania codzienności w życie ewangeliczne. Świeckość członka instytutu świeckiego nie wskazuje wyłącznie jego pozycji w ludzie Bożym, funkcji, która utożsamia się z życiem w świecie i wykonywaniem pewnej pracy czy zawodu świeckiego. Przede

wszystkim polega na wewnętrznej świadomości, że jest się w świecie jako we właściwym miejscu swojej chrześcijańskiej odpowiedzialności. „Wasze warunki bytowe i społeczne są waszą rzeczywistością teologiczną – mówił Paweł VI do odpowiedzialnych generalnych instytutów świeckich w Castel Gandolfo w 1972 roku – są waszą drogą urzeczywistniania i dawania świadectwa zbawieniu”. Ojciec święty Jan Paweł II w przemówieniu do uczestników II Światowego Kongresu Instytutów Świeckich, który miał miejsce w Rzymie w 1980 roku jeszcze mocniej zaakcentował świeckość: „Musicie uważać się za część świata, za zaangażowanych w uświęcanie go, przyjmując w całości wymagania płynące z uprawnionej autonomii rzeczywistości świata, z jego wartości i jego praw. [...] Istnieje więc zaangażowanie się w popieranie rzeczywistości należących do porządku naturalnego, a także zaangażowanie się we wprowadzanie wartości wiary: oba mają wchodzić i harmonijnie łączyć się w naszym życiu, stanowiąc podstawową orientację i stałe natchnienie”. Podkreślił też, że przeżywanie rad ewangelicznych w stanie świeckim ma ten stan umacniać, uświęcać i sprawiać, by zaangażowanie w świat i dla świata było stałe i wierne.

Misja instytutów świeckich

Każdy powołany otrzymuje pewną misję, jest posłany. W „Vita Consecrata” czytamy, że członkowie instytutów świeckich „uczestniczą w funkcji ewangelizacyjnej Kościoła poprzez:

- osobiste świadectwo życia chrześcijańskiego,
- czynne kształtowanie rzeczywistości doczesnych zgodnie z zamysłem Bożym,
- współpracę w służbie kościelnej wspólnocie w sposób zgodny ze świeckim stylem życia, jaki jest im właściwy” (nr 32).

Świeccy konsekrowani swoją misję pełnią od strony świata, przy użyciu świeckich środków, starając się na podobieństwo zaczynu przepoić wszystko duchem ewangelicznym. Apostolstwo świeckich konsekrowanych na ogół nie ma charakteru instytucjonalnego. Z jednej strony jest ono ukrytym i podejmowanym indywidualnie działaniem na rzecz wcielania w świat ewangelicznych wartości, a z drugiej – znakiem sprzeciwu wobec ducha świata. Będzie to więc świadectwo życia w środowisku obojętnym religijnie lub wrogim Chrystusowi, jak również modlitwa wstawiennicza i włączanie własnej pracy, cierpienia, a także spraw spotkanych lu-

dzi w Ofiarę Eucharystyczną; będzie to praca zawodowa wykonywana kompetentnie, rzetelnie, uczciwie i w duchu służby człowiekowi; będzie to działalność w duchu chrześcijańskim na polu politycznym, gospodarczym, kulturalnym i społecznym, w różnego typu organizacjach, stowarzyszeniach i fundacjach, zarówno kościelnych jak i świeckich.

Ojciec Święty Jan Paweł II w adhortacji „Vita consecrata” wskazał szczególnie na dwa areopagi, gdzie członkowie instytutów świeckich powinni pełnić swoją misję. Jest to:

- praca w państwowych strukturach edukacji (zob. nr 97) oraz
- włączanie się w religijną formację osób kierujących publicznymi i prywatnymi środkami przekazu oraz ich pracowników, tak aby z jednej strony zapobiegać szkodom powodowanym przez niewłaściwe używanie środków przekazu, a z drugiej – przyczyniać się do podnoszenia poziomu programów przez treści zgodne z prawem moralnym i bogate w wartości humanistyczne i chrześcijańskie (zob. nr 99).

Niektóre instytuty prowadzą własne dzieła, które służą tej misji, na przykład domy rekolekcyjne, wydawnictwa, instytuty naukowo-dydaktyczne.

Modlitwa i asceza

Centralne miejsce w życiu członka instytutu świeckiego musi zajmować modlitwa i asceza, aby mógł odpowiedzieć na Boże powołanie i sprostać wymaganiom tego powołania. Świeccy konsekrowani umacniają swoją więź z Chrystusem poprzez codzienne uczestnictwo w Eucharystii i rozważanie słowa Bożego. Odnowie wewnętrznej służby częste przystępowanie do sakramentu pokuty i kierownictwo duchowe, a także dni skupienia i rekolekcje (por. KPK 719). To są ogólne zobowiązania wskazane przez Kościół, ale Konstytucje poszczególnych instytutów poszerzają życie modlitwy o Liturgię godzin, modlitwę myślną, różaniec, adorację Najświętszego Sakramentu, a także o inne formy modlitwy.

Pomocą w dochowaniu wierności modlitwie jest planowanie dnia, które obejmuje obowiązki duchowe i świeckie. Ten plan jest sposobem szukania równowagi pomiędzy kontaktem z Bogiem a kontaktem z ludźmi, modlitwą a zaangażowaniem w sprawy ludzkie.

Życie braterskie

Powołanie do świeckiego życia konsekrowanego przeżywane jest we wspólnocie. Dar jedności i komunii, ten dar Ducha Świętego dla całego Kościoła znajduje swoje odbicie we wspólnotach w nim istniejących. Każdy instytut świecki jest wspólnotą duchową i braterską, wspólnotą powołania i udziału w tym samym charyzmacie. Braterstwo urzeczywistnia się we wzajemnych relacjach, mających charakter stosunków rodzinnych. Życie w braterskiej wspólnocie w instytucie świeckim nie oznacza jednak życia pod jednym dachem. Członkowie instytutów świeckich zazwyczaj (zwłaszcza w instytutach działających w Polsce) żyją samotnie lub z najbliższą rodziną, ale istnieją także instytuty, które stwarzają możliwość wspólnego zamieszkania.

Wspólnota instytutu świeckiego przypomina żyjącą w diasporze wspólnotę pierwotnego Kościoła, która spotykała się na modlitwie i sprawowaniu Eucharystii i żyła Ewangelią w zwyczajnych warunkach świata, a wszyscy mieli jedno serce i jednego ducha (zob. Dz 4,32). Podstawową formę życia braterskiego stanowią spotkania członków instytutu. Odbywają się

one ze stałą częstotliwością i mogą gromadzić członków mniejszej wspólnoty albo członków z danego regionu czy całą wspólnotę instytutu. Mają też różny charakter: modlitewny, pogłębiający wiarę, formacyjny, edukacyjny; jest więc na nich czas na wspólną modlitwę, dzielenie się doświadczeniami, radowanie się swoją obecnością, świętowanie. Braterstwo znajduje swój wyraz także w kontaktach osobistych, we współpracy, wzajemnej pomocy. Wiąż między członkami instytutu podtrzymywana jest poprzez korespondencję, rozmowy telefoniczne, wydawane biuletyny i gazetki czy przez stronę internetową.

Formacja

Powołanie do życia konsekrowanego w instytucie świeckim ma swoją specyfikę. Osoba czuje się wezwana przez Chrystusa, chce służyć Bogu, ale jednocześnie pragnie pozostać w świecie, pragnie być między ludźmi świeckimi i dzielić trud ich życia, wykonywać swój zawód, służyć ludziom swoimi zdolnościami i pracą.

Jest rzeczą oczywistą, że złożenie profesji i podjęcie życia członka konkretnego instytutu

tu świeckiego wymaga przygotowania. Służy temu okres formacji początkowej, który nie może być krótszy niż dwa lata (zob. KPK 722 § 3). Jego celem jest rozpoznanie i utwierdzenie się w powołaniu, odnalezienie swego miejsca w Kościele i w świecie, przygotowanie do pełnego poświęcenia się Bogu. Kandydat lub kandydatka wprowadzani są w podstawy życia konsekrowanego w świecie, poznają duchowość, charyzmat i misję instytutu, jego Konstytucje i podejmują właściwą mu praktykę rad ewangelicznych, pogłębiają więź z Bogiem przez modlitwę liturgiczną i osobistą. Formacja ta zwykle prowadzona jest indywidualnie, ale poprzez udział w różnych formach życia wspólnotowego w procesie rozeznawania i formacji uczestniczy cała wspólnota instytutu. Po takim przygotowaniu członkowie instytutów świeckich najpierw składają śluby czasowe, a później (nie wcześniej niż po pięciu latach) śluby wieczyste (zob. KPK 723 § 2).

Po włączeniu definitywnym do danego instytutu (inaczej mówiąc: po złożeniu ślubów wieczystych) formacja trwa nadal. Osoba rozpoczynająca życie konsekrowane jednocześnie włącza się w proces formacji permanentnej, która nigdy się nie kończy, bowiem „nikt z nas

nie osiągnął doskonałości, do której został powołany, każdy z nas jest ciągle na etapie formacji, ciągle jest w drodze” (przemówienie Jana Pawła II do uczestników III Światowego Kongresu IS w Castel Gandolfo, w 1984 roku).

Członkowie instytutów mają być „starannie wykształceni i wyrobieni w sprawach Bożych i ludzkich” („*Perfectae caritatis*”, 11). Konieczna jest więc stała formacja duchowa i teologiczna, formacja do apostołstwa świeckiego, a także formacja kulturowa i społeczna, wreszcie formacja zawodowa. Ważne jest zachowanie równowagi między formacją w sprawach Bożych a formacją w sprawach ludzkich. Za własną formację odpowiedzialny jest każdy członek instytutu świeckiego. Uczestniczy on w formacji, którą udostępnia mu jego własny instytut, a także korzysta z szerokiej oferty innych kościelnych i świeckich instytucji formacyjnych.

Dyskrecja

Prowadzenie życia w świecie, bez habitu i zewnętrznych oznak konsekracji, bez wspólnego zamieszkania, sugeruje przyjęcie dyskrecji jako

formy życia i działania oraz sposobu prowadzenia apostołstwa. Ewangeliczny obraz działania na podobieństwo zaczynu, który Magisterium Kościoła przytacza dla opisanego życia i apostołstwa instytutów świeckich, niejako wprost implikuje dyskrecję. Dyskrecja ma także swoje uzasadnienie w pragnieniu przenikania do wszystkich środowisk i pracowania razem z innymi bez żadnej różnicy. Dyskrecja, którą członkowie niektórych instytutów świeckich otaczają swoje powołanie, nie stanowi bezwzględnego wymogu, ale znaczna część instytutów przyjmuje ją jako zasadę życia.

Wzorem, który członkowie instytutów świeckich naśladują jest ukryte życie Jezusa i Jego Najświętszej Matki w Nazarecie. Również Chrystus uczył, w jakimś sensie, dyskrecji swoich uczniów. Wszystkie akty religijne: modlitwę, post, jałmużnę, uczył otaczać dyskrecją. Kiedy się modlisz, módl się w ukryciu; kiedy pościsz, czyń to w ukryciu; a kiedy dajesz jałmużnę, niech nie wie twoja lewa ręka, co czyni prawa. A Bóg, który widzi w ukryciu, odda tobie (por. Mt 6,1-18). Życie w ukryciu ze względu na Ojca – to duchowość ucznia Chrystusa, to duchowość świeckiej osoby konsekrowanej. Świadczy ona o Chrystusie nie przez ogłasza-

nie tego, kim jest, ale przez konkretne czyny, przez postawy życiowe. Świadczy dobro w taki sposób, aby ludzie chwalili Boga. Dyskrecja jest skutecznym środkiem i pomocą w apostołowaniu świeckiego konsekrowanego, natomiast nie może być celem sama w sobie.

Kleryckie instytuty świeckie

Pius XII, konstytucją „Provida Mater Ecclesia”, ustanowił również kleryckie instytuty świeckie, w których kapłani diecezjalni poprzez rady ewangeliczne poświęcają swoje życie na szczególnie ofiarną posługę w Kościele lokalnym. Celem kleryckich instytutów świeckich jest pogłębianie duchowości kapłańskiej dzięki duchowemu bogactwu danego instytutu. Instytut pomaga swoim członkom, aby byli wśród braci w kapłaństwie zaczynem komunii i apostołskiej gorliwości („Vita Consecrata”, 10). We wspólnocie instytutu świeckiego, jego członkowie budują więzy kapłańskiego braterstwa, znajdują oparcie w różnorodnych trudnościach, wzajemnie świadczą sobie pomoc w zadaniach, które przychodzi im spełniać w diecezji.

W odróżnieniu od świeckich członków instytutów, kapłani nie podejmują odpowiedzialności za świat przez bezpośrednie działanie w porządku doczesnym, lecz przez kapłańskie posługiwanie i przez swoją rolę wychowawców wiary („Presbyterorum ordinis”, 6). Konsekracja kapłana w instytucie świeckim nie zastępuje konsekracji otrzymanej z tytułu święceń, lecz przez zaproponowanie radykalizmu ewangelicznego ma się przyczynić do większej dyspozycyjności kapłana.

Instytuty świeckie w Polsce i na świecie

Większość instytutów w Polsce jest zrzeszona w Krajowej Konferencji Instytutów Świeckich (KKIŚ), która została kanonicznie erygowana przez Stolicę Apostolską.

Stanowi ona forum dla współpracy instytutów i podtrzymuje więzi między instytutami. Ponadto prowadzi promocję świeckiego życia konsekrowanego przez wydawnictwa i poradnie powołaniowe. KKIŚ wydaje dla swoich członków biuletyn „Dla Boga i świata”, a także organizuje kongresy krajowe. Krajowa Konfe-

rencja działa w pełnej jedności z Episkopatem Polski.

Aktualnie do KKIŚ należy 36 instytutów, powstałych w Polsce i za granicą. Osiem z nich ma status obserwatora. (W Polsce działają również instytuty świeckie, które nie przystąpiły do Krajowej Konferencji.) Ogromną większość stanowią instytuty żeńskie. W Polsce działa jeden męski instytut świecki i jeden instytut kapłański. Ponadto są instytuty, które mają dwie, a nawet trzy gałęzie: żeńską, męską i kapłańską. Wśród instytutów obecnych w Polsce są reprezentowane zarówno duchowości, które istnieją w Kościele już wiele wieków, jak i nowe, które objawiły się na przykład po Drugim Soborze Watykańskim.

Międzynarodowa struktura, jaką jest Światowa Konferencja Instytutów Świeckich (CMIS – Conférence Mondiale des Instituts Séculariers) działająca w jedności ze Stolicą Apostolską, organizuje współpracę między instytutami świeckimi całego świata, ułatwia kontakty, wymianę doświadczeń i braterską pomoc. W tym celu CMIS organizuje co cztery lata Światowe Kongresy Instytutów Świeckich. Ostatni (dziewiąty z kolei) odbył się w 2012 roku w Asyżu. W tym czasie odnotowano 214 instytutów świe-

ckich zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską (180 żeńskich, 8 męskich, 10 kapłańskich i 8 mieszanych, z kilkoma gałęziami). Część z tych instytutów to instytuty międzynarodowe, które nierzadko zrzeszają członków żyjących na różnych kontynentach.

Źródła informacji

- „Kodeks Prawa Kanonicznego”; kanony: 710-730.
- „Z Chrystusem w świecie”, (red.) ks. Marek Chmielewski, ks. Walerian Słomka i Krystyna Stawecka, Lublin 1997 (wyd. I) i 2003 (wyd. II).
- ks. Piotr Walkiewicz, „Duchowość świeckich konsekrowanych”, Lublin 2003.
- „Świeccy konsekrowani w Kościele lokalnym”, (oprac.) ks. Marek Chmielewski, Lublin 2004.

Prezentacje poszczególnych instytutów

- „W sercu świata. Świeccy konsekrowani”, Kraków 1999.
- Bogumił Łoziński, „Leksykon zakonów w Polsce”, Warszawa 2002.
- www.kkis.pl
- www.cmis-int.org
- www.opoka.org.pl (dane teleadresowe)

Spis treści

Nowa forma życia konsekrowanego	5.
Konsekracja i świeckość	6
Misja instytutów świeckich	11
Modlitwa i asceza	13
Życie braterskie	14
Formacja	15
Dyskrecja	17
Kleryckie instytuty świeckie	19
Instytuty świeckie w Polsce i na świecie	20
Źródła informacji	23
Prezentacje poszczególnych instytutów	23